

„Плава птица“ завршава откопавање јужне косине на Пољу „Е“

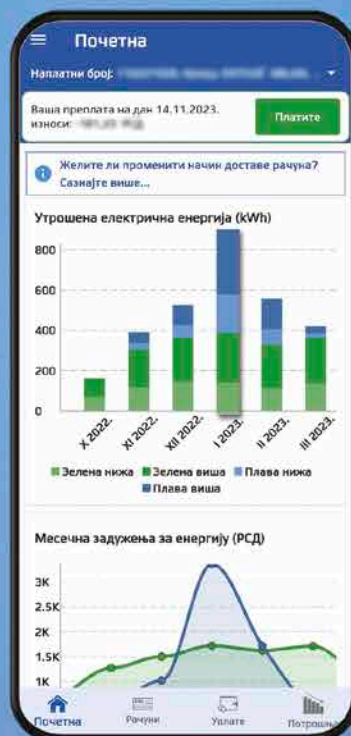
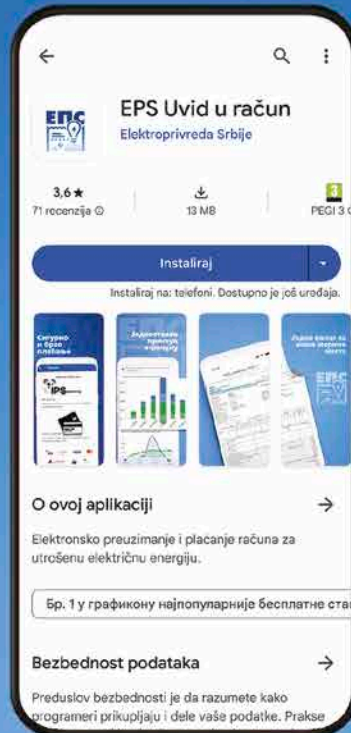
„Екскурзија“ угља вредна

Нова
мобилна
апликација

ЕПС Увид у рачун

На једном месту
можете преузети и
платити рачун,
пратити уплате и
статистику потрошње
три године уназад.

Скенирај
и преузми

Садржај

04

из епс групе

Потписан Посебан колективни уговор
за ЕПС АД
Унапређена права запослених

06

актуелно

„Плава птица“ завршава откопавање
јужне косине на Пољу „Е“
„Екскурзија“ угља вредна

12

репортажа

У посети Геодетском одељењу
на „Тамнава-Западном пољу“
**Миллиметри и центиметри
за тоне и кубике**

14

актуелно

„Помоћна механизација“
**Густ распоред
одржавања**

16

Поље „Г“
**Производња
изнад планиране**

19

локални мозаик

Међународно признање Пулс театру
**Награда за режију
на фестивалу у Португалији**

20

Музеј угљарства Сењски Рудник, јединствен
технички музеј на територији Србије
Живо индустријско наслеђе

22

временлов

„Тамнава-Источно поље“ – 45 година
од почетка производње угља
Моћни лигнит са „Истока“

Душан Живковић, генерални директор ЕПС АД, у РБ „Колубара“

Безбедна производња угља упркос високим температурама

08

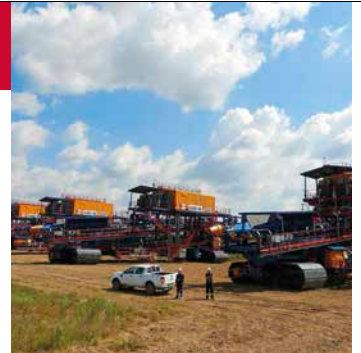
Са радницима Монтаже
на плацу у Каленићу

Багер не може да направи свако

10

Радно на „Радљеву“

Шест погонских станица стигло на коп

импресум

ЕНЕРГИЈА
ЕПС КОЛУБАРА

ИЗДАВАЧ: ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ АД, Балканска 13, Београд
ЧАСОПИС ИЗЛАЗИ МЕСЕЧНО

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР: Душан Живковић, ДИРЕКТОР СЕКТОРА ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: Тања Крстонијевић.

РУКОВОДИЛАЦ СЛУЖБЕ ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ: Наталија Живковић, ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК: Ана Павловић.

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК: Милош Павловић, УРЕДНИК ФОТОГРАФИЈЕ: Милан Цвијетић.

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: Карађорђева 37, 11550 Лазааревац, ТЕЛЕФОНИ: 011 735 5086, 735 5089, Е-МАИЛ: redakcija@rbkolubara.rs, WEB SITE: www.rbkolubara.rs.

НАСЛОВНА СТРАНА: Милан Цвијетић, ЛОГОТИП: Милош Павловић, ШТАМПА: Три „О“ д.о.о. Аранђеловац, ТИРАЖ: 3.500

Први број листа РБ „Колубара“, под називом „КОЛУБАРА“, изашао је из штампе 24. септембра 1960. године. Од 15. новембра 2017. носи назив „ЕПС ЕНЕРГИЈА КОЛУБАРА“

Унапређена права запослених

Влада Републике Србије је на седници одржаној 5. августа донела одлуку којом овлашћује министарку рударства и енергетике Дубравку Ћедовић Хандановић да потпише Посебан колективни уговор за Акционарско друштво „Електропривреда Србије“. Потписници новог ПКУ су представници Синдиката радника „Електропривреде Србије“ и министарка рударства и енергетике. Захваљујући

пре свега одговорној политици оснивача Владе Србије и менаџмента ЕПС АД, новим колективним уговором унапређена су права запослених. Једна од предности усвојеног колективног уговора је поновно функционисање Фонда солидарности који омогућава пружање помоћи запосленима за лечење. Наиме, формира се посебна петочлана комисија коју чине представници Владе, послодавца и синдиката.

Р. Е.

■ Душан Живковић, генерални директор ЕПС АД, у РБ „Колубара“

Безбедна производња угља упркос високим температурама

Потребна је повећана брига за здравље и безбедност радника, као и технолошки рад машина и постројења у отежаним временским условима

С обзиром на то да је почео још један тропски талас, неопходно је процес производње угља организовати у складу са климатским условима, како би рудари безбедно и квалитетно обавили своје радне задатке поручио је Душан Живковић,

генерални директор „Електропривреде Србије“, током посете Рударском басену „Колубара“ 13. августа.

Он је апеловао на руководиоце производње површинских копова да воде рачуна о здрављу и безбедности радника, као

и технолошком раду машина и постројења у отежаним временским условима.

– Очекујемо повећану потрошњу електричне енергије, али грађани немају разлога за бригу, јер је ЕПС спреман да обезбеди довољне количине електричне енергије и високе температуре неће утицати на реализацију плана производње – рекао је Живковић.

Осим тренутне производње угља и откривке, теме састанка генералног директора са руководиоцима у РБ „Колубара“ биле су и пресек стања ремонтних активности и припрема за предстојећу зимску сезону.

– Приоритет је реализација плана, а на нама је да управљајући процесима обезбедимо наставак стабилне производње угља и откривке и то се јасно очекује од свих руководиоца. Посебна пажња мора бити усмерена на Поље „Е“, како би се створили услови за даље активности на отварању копа у пуном капацитету – навео је Живковић.

Р. Е.

■ Из Привредне коморе Србије

ЕПС ће бити носилац енергетске транзиције

Одржана је прва јавна расправа о Нацрту Стратегије развоја енергетике Републике Србије

Нову стратегију енергетике захтевала је енергетска криза, али и развој вештачке интелигенције, циркуларне економије, као и процес декарбонизације – рекао је Душан Живковић, генерални директор „Електропривреде Србије“ и председник Одбора за енергетику Привредне коморе Србије на првој јавној расправи о Нацрту Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2040. године са пројекцијама до 2050. године, коју су 26. јула организовали Министарство рударства и енергетике и ПКС.

– Ти процеси наметнули су нова правила игре, а криза је допринела да схватимо колико су енергетски суверенитет и енергетска сигурност приоритет сваке државе, региона, а ЕПС ће бити носилац енергетске транзиције. Нова Стратегија енергетике нам треба и омогућиће да сагледамо како да у наредном периоду енергетске компаније и привреда у суживоту дођу до жељених циљева, првенствено до декарбонизације – рекао је Живковић.

Државни секретар у Министарству рударства и енергетике Вељко Ковачевић истакао је да Стратегија предвиђа амбициозне циљеве за декарбонизацију енергетског сектора, на начин да се не угрози енергетска сигурност и стабилност.

– До 2030. године, укупна инсталисана снага ветроелектрана и соларних електрана треба да буде 3,5 гигавата, чиме ће скоро сваки други произведени мегават-сат бити из зелене енергије. До 2040. капацитет из

ОИЕ би требало да буде повећан скоро три пута. Ове амбициозне циљеве можемо да остваримо уколико тај терет поделе јавни и приватни сектор – рекао је Ковачевић.

Он је истакао да се овим документом Србија припрема за већу употребу водоника у енергетици кроз успостављање законске регулативе, јачање технолошког и научно-истраживачког потенцијала, те да је кроз Нацрт Стратегије стављена на сто тема нуклеарне енергије. Михаило Весовић, директор Сектора за стратешке анализе, услуге и интернационализацију ПКС, рекао је да је нова стратегија енергетике изузетно важна за развој српске привреде и есенција зелене трансформације енергије.

– Ова стратегија омогућиће да се отвори нови низ послова и могућности за развој привреде. За нас је ова стратегија можда важнија и од стратегије индустријске политике, јер ће условити нове друге стратегије – казао је Весовић.

Р. Е.

Добит 32,8 милијарди динара

Скупштина Акционарског друштва „Електропривреда Србије“ усвојила је Извештај о реализацији Трогодишњег плана пословања за првих шест месеци 2024. године и остварена је добит од 32,8 милијарди динара, већа од планиране за 9,4 милијарде динара.

Дубравка Ћедовић Хандановић, министарка рударства и енергетике и представник оснивача у Скупштини ЕПС АД, истакла је да је веома значајно што је такав финансијски резултат постигнут у време знатног снижења цена електричне енергије за комерцијалне купце, али да је у наредном периоду неопходно наставити са смањењем оперативних трошкова, уз кључно убрзање инвестиционих пројеката за унапређење производње угља и енергије.

– У првој половини године производња угља и електричне енергије била је стабилна и у складу са планом, а на колубарским коповима Поље „Г“ и „Тамнава-Западно поље“ и већа од планиране. Позитивно је што је производња откривке већа за осам одсто у односу на 2023. годину чиме се стварају услови за будућу производњу угља. Нижи су и трошкови за набавку екстерног угља, иако поједини

нестручни и злонамерни упорно тврде супротно. Упорно се помињу и губици у трговини енергијом, а резултати су јасни – за шест месеци у трговини на слободном тржишту ЕПС је остварио профит од 23 милиона евра – рекла је министарка Ћедовић Хандановић.

Удео производње енергије из хидросектора и ОИЕ у ЕПС-у првом полугодишту достигао је 37,5 одсто, у овом периоду очуване су и залихе угља и

резерве у акумулацијама, што је уз ремонте и модернизације додатна гаранција за сигурну и поуздану производњу.

– Највећи део ремонтних радова је урађен да бисмо се припремили за зимску сезону, али има још много посла и због тога је потребно посвећено и још активније ангажовање како на ремонтима и ревитализацијама, тако и на новим инвестиционим пројектима. У току су испитивања рада новог блока Б3 у Костолцу и пратећи досадашње резултате ЕПС би требало да га преузме током октобра, што ће нам дати додатну сигурност пред зиму. Настављамо са реализацијом Плана трансформације ЕПС-а којим се мења организациона структура и унапређују оперативни процеси. Неопходно је и на том пољу убрзати активности – објаснила је министарка Ћедовић Хандановић.

Р. Е.

■ Будућност – прилика за боље резултате

У Костолцу традиционално обележен Дан рудара

Кључни стуб у производњи електричне енергије у „Електропривреди Србије“ деценијама је рударски сектор, а наши Рударски басен „Колубара“ и костолачки коп „Дрмно“ пример су како се заједнички превазилазе тешке ситуације и постижу резултати – рекао је Душан Живковић, генерални директор ЕПС АД, на обележавању Дана рудара у Костолцу, 6. августа. Живковић је захвалио запосленима у рударском сектору за стручност, знање и марљив рад сваког дана у години, у свим временским условима, било да су екстремне врућине, снег, лед или киша.

– Без обзира на све изазове, посебно у енергетици, време у којем живимо даје нам јединствену прилику да радом, знањем и вољом за променама постигнемо боље резултате, унапредимо пословање ЕПС-а и достигнемо наш заједнички циљ – модеран и успешан ЕПС. Свако од нас има свој, важан задатак на том путу и уверен сам да

заједнички, као и до сада, можемо постићи успех. Потписивањем посебног колективног уговора јуче створени су услови за средњорочну стабилност производње електричне енергије, статуса запослених и бољег времена испред нас – рекао је Живковић.

На Спомен-обележју рудару у Старом Костолцу положени су венци у част генерација које су радиле у некадашњим подземним и садашњим површинским

коповима лигнита. Венце су положили Вељко Ковачевић и Стефан Србљановић, државни секретари у Министарству рударства и енергетике, Милан Новаковић, шеф кабинета министарке рударства и енергетике, Душан Живковић, генерални директор ЕПС АД, Зоран Милошевић, директор за производњу угља у огранку „ТЕ-КО Костолац“, представници костолачког синдиката, Саша Павловић, градоначелник

Пожаревца и Серџо Крстаноски, председник ГО Костолац са сарадницима. Млади инжењер рударства из „ТЕ-КО Костолац“ Милош Сузић је истакао да је производња угља на копу „Дрмно“ стабилна, а технологија се убрзано модернизује и аутоматизује.

– Успешно реализујемо производну политику ЕПС-а и снабдевамо блокове термоелектрана. Наша посвећеност овом послу прожета је и новим енергетским капацитетима, пре свега новоизграђеним блоком Б3, који је важна полуга развоја целе земље, али и зеленом енергијом изградњом ветропарка и соларне електране – рекао је Сузић. – Свако време носи нове изазове, а наши су технолошка модернизација, стабилна производња и сигурно снабдевање електричном енергијом грађана Србије. Наставићемо традицију и будућим генерацијама изградити нову, модернију будућност.

Р. Е.

„Екскурзија“ угља вредна

Након реконструкције и премештања Петог БТО система отворена је могућност да се допре до дела заосталог хомогеног материјала у том делу лежишта. Његовим ископавањем коначно се решава проблем јужне косине копа

Одмах након завршеног ремонта средином јула „глодар 7“ са БТУ системом Поља „Е“ нашао се на специјалном задатку – да заврши радове на откопавању јужне косине копа.

„Седмица“ је и започела посао у овом делу лежишта током прошле године, када је руч угрозио водовод и трафостаницу, па је и логично да овим, завршним радовима, управо она обезбеди потпуну сигурност Поља „Е“.

– Тренутно копамо угљену греду у дужини од неколико стотина метара у зони испод Нове помоћне, коју је до сада било немогуће откопати јер се на том потезу распростирио Пети БТО систем. Након реконструкције отворена је могућност да тај угаљ извадимо. Он не само да је билансно занимљив већ

је, као што је познато, у питању хомоген материјал који је много мање подложен ручу, па се његовим ископавањем коначно решава проблем јужне косине – отворен је Марко Матић, руководилац БТУ система уз напомену да се ради о релативно плитком угљу, вршним слојевима изнад 50. нивалете надморске висине.

– Најпре се копају горњи слојеви песка изнад угља у коме се налази заробљена вода. Она се излива и тиме нарушава стабилност чеоне косине копања багера, тако да је са те стране мало изазовно. Као и увек, природа је та која у суштини нама рударима задаје најтеже задатке. Угаљ овде залеже валовито, па нам једино преостаје да се својски потрудимо да то испратимо радом багера – искрен је Матић.

Наравно, БТУ није сам на том задатку. У близини је „велика двојка“ која скида онолико од тог песка колико може да дохвати, што је, како Матић наводи, ипак мали део, тако да остало „глодар 7“ самостално пребацује. Тачније, откопане песковите масе се преко банда кипају у близини, а касније их дохвате и одложе јаловински багери. У овом послу, својим радом на повлати, помаже им и ЕШ-28.

– Заједно са нама на БТУ систему је и багер Ц700. Он тренутно ради заостале сегмента које смо ми напустили пре ремонта. Реч је о посебно интересантном делу који се преклапа са развојем одлагалишта Петог БТО система. Пошто на нашој позицији имамо доста заводњеног материјала, Ц700 је у

последњем периоду на неки начин носилац производње БТУ система, јер има добре услове рада и угаљ солидног квалитета, можда и бољег од овог који ми копамо. Наравно, ово говорим уз напомену да је багер мањег капацитета и да може да оствари упола мању производњу од „седмице“ – каже Матић и наглашава да су очекивања да БТУ за неколико месеци заврши акцију копања тог малог дела угља који је остао из јужне косине.

– После тога бисмо се фокусирали на правац запад–исток, којим смо радили и

Врућине за незаборав

Немогуће је посетити рударе, а не запитати их како се са тропским таласима носе овога лета. Марко Матић, руководилац БТУ система, рекао нам је да их је врућина „ухватила“ баш у току реконструкције система и у финашу ремонта када су сви послови били у најважнијој фази. То није било нимало лако издржати.

– Радили смо без прекида, исто као и у нормалним условима, само што смо сада много ажурније достављали свежу воду. Погодило се да су најгори дани били баш када смо транспортовали багер на радну позицију и формирали везну траку. Е, то је било за незаборав. Ко је баш морао да буде напољу био је, ко не, склањао се. Први топлотни талас је био тежи, јер је ваздух био веома влажан – нерадо се присећа Матић.

■ Владан Илић

током прошле године. Ово је за нас само једна мала „екскурзија“ – да се дохвати то што је заостало, а после ћемо по устаљеној технологији подужно радити главни угљени слој – објаснио је Матић.

Он је истакао послове везане за веома захтевну реконструкцију система. То се посебно односило на средишњи део који чини пет трака, размењених са БТС системом током прошле године. Овом реконструкцијом створени су услови да се ствари доведу у првобитно стање, односно да сваки систем преузме своје траке.

– Наравно, најпре смо морали на тим тракама да поправимо станичне платове, повратне станице које смо буквално извукли, склонили чланке, повалили неколико хиљада кубика блата. По свакој позицији насуто је од 30 до 40 камиона камена. Једноставно речено, обављено је генерално сређивање трачних транспортера. Средином ремонта те траке смо вратили БТС-у, а онда исти тај посао обавили на нашим, које смо од њих

■ Марко Матић

преузели. То нам је одузело доста времена, али морало је да буде урађено – наглашава Матић.

Средњи део система су „утегли“ и спремили за рад. Осим ове, урађена је и потпуна реконструкција са етажне стране, где су уместо четири, постављене две везне траке веће дужине. Њихови правци су такође прострти другачије од претходних чиме су, кажу, доста добили јер је много лакше одржавати већу дужину траке него имати додатну станицу.

– Група која припада централном погону „Метала“ урадила је део послова на радном месту, сливнику и замени лежаја у маказама. Урађена је и санација основног лима горње обртне платформе, што је уједно и посао који је продужио ремонт за 12 дана, јер је багер морао додатно да се растеређује како би се део лима који је пукао извадио и ставио други. Транспорт је урађен пре наиласка на плац, па смо могли само да заменимо носећа колица – набраја Драган Павловић, машински

инжењер БТУ система, уз осврт на ремонтне радове на бандвагену.

– „Метал“ је на „банду“ урадио транспорт, док су преостале радове обавили запослени у багерској радионици Поља „Е“ и бравари са багера. „Банд“ је иначе у добром стању и није било потребе за неким компликованим захватима. Убирали смо и плодове тога што смо инвестиционе оправке током претходних година радили беспрекорно – истакао је Павловић.

Како смо сазнали, када је реч о електропословима, на „глодару 7“ урађени су стандардни сервиси јер се очекује ревитализација комплетне опреме која је стара и неопходна је њена замена како би „плава птица“ могла да се „раскрили“.

Владан Илић, смески рударски пословођа у Д смени, каже да нису у завидној ситуацији, с обзиром на тренутну технологију копања, али да се труде да у задатим околностима извуку тражену производњу. Наглашава да је ово само тренутно решење, покупити угаљ да не остаје и да се обезбеди стабилност јужне косине.

– Мој задатак је да распоредим људе и да се радом багера уклопим у ситуацију, да регулишем производњу. Имам много среће са људима са којима сарађујем, сви су добри, вредни, радни па је и мени лако да урадим свој део посла. Са dobrim људима је лако радити. Зато морамо припремати и будуће мајсторе, спремати млађе кадрове, без одлагања. Евидентан је недостатак људи у свим службама, неопходно је примити младе људе који ће да нас замене. Од „седнице“ се увек много очекивало и очекује се, ми ћемо се трудити максимално колико је до нас и посаде да та очекивања испунимо – закључио је Илић.

Д. Марковић

Багер не може да направи свако

Послови на изградњи багера који је из Немачке стигао за „Радљево“ интензивирани су након што су „Металове“ екипе завршиле годишње ремонте опреме на коповима

У жеку овог лета, на монтажном плацу копа „Тамнава–Западно поље“ у Каленићу, запослени „Металовог“ Погона Монтажа вредно раде на изградњи роторног багера за површински коп „Радљево“, чији су делови увезени из Немачке. Циљ им је да испуне планирану динамику посла према којој би до краја ове године конструкција требало да буде готова, а делови главних склопова спаковани на земљи.

Потом ће овај роторни багер крајем 2025. године бити укључен у производни процес на површинском копу „Радљево“, како би подигао капацитет производње откритке и убрзао отварање угљеног слоја.

– Првих дана августа при крају је обрада радне лајсне за куглбан на доњем строју, раде се газишта на доњем строју, газишта на стрели, укрупњене су све веће градње – доња градња, баласт, стрела и стуб. Све је то склопљено и монтирано на земљи. Крајем септембра требало би да буде уговорена дизалица за подизање обртне платформе, и тада ћемо урадити тај велики захват – рекао

нам је Дејан Војиновић, управник радилишта у име Погона Монтажа.

Након подизања обртне платформе следи паковање стуба, што је посао који ће трајати до фебруара или марта наредне године. После тога се подиже стрела баласта.

Све за сада иде у складу са термин-планом, а послови су добили нови замах након што су екипе „Метала“ завршиле редовне годишње ремонте и ставиле на располагање све своје капацитете, појаснили су нам Владимир Јовичић и Милан Благојевић, који надзиру послове у име

Центра за инвестициони развој и унапређење производње.

– Ревитализација и монтажа багера одвијају се према прецизно формулисаним плановима. Електроопрема биће комплетно замењена новом и модернијом, фреквентно регулисаном. Чека се потписивање уговора за електронабавку. Тај процес би евентуално могао да донесе неки застој, али према неким најавама, испоруку очекујемо до априла наредне године – рекао је Благојевић.

■ Увек држе до квалитета

Иако је Монтажа некада била специјализована само за монтажу багера, током последњих година погон се преоријентисао на одржавање опреме и ремонтне послове, који су доста једноставнији. Од последњег багера који су комплетно монтирали на Пољу „Е“ прошло је осам година.

Исти, али посебан

Багер је приближних карактеристика као и остали багери ознаке 630 који већ годинама раде у „Колубари“, а којих је на коповима тренутно четири – по један на Пољу „Е“ и Пољу „Г“ и два на „Тамнава–Западном пољу“. Како објашњава Војиновић, овај багер се конструкционо не разликује много, осим што има дужи баласт, еластичнију и дужу стрелу и већи стуб, али је једини који може да копа 10 метара у дубину.

Управник радилишта Војиновић каже да су организација и координација захтевне, јер се често истовремено ради више послова. Ипак, упркос потешкоћама, Монтажа увек држи до квалитета. Кажу да и у овим условима и са смањеним бројем људи и даље сваки посао којег се прихвате успевају да одраде стручно, професионално и у року.

– Очигледно је да багер не може свако да направи. То није ни посао који се може урадити брзо, а веома је одговоран, и пресудан је квалитет. За састављање једног металног колоса неопходан је велики број радника разних профила. Ми имамо одличне

мајсторе, са великим искуством, али многи од њих су, пред пензијом, као рецимо наши бравари и заваривачи – рекао је Војиновић, а ми смо, трагом његових речи, поразговарали са неким од њих.

■ Држе све у малом прсту

Славко Јевтић, из села Руклада крај Уба, има 58 година живота а 45 година стажа са бенефицијама, и крајем године иде у пензију. Од почетка ради у Монтажи као бравар, а први радни задатак била му је монтажа „глодара 8” на монтажном плацу у Зеокама. Како каже, није му посао падао тешко ни тада, а ни сада. Додуше, није му свеједно што иде у пензију. Верује да ће му, пошто се активно бави и пољопривредом, тај прелаз пасти за нијансу лакше, јер ће имати нову преокупацију.

Његов саборац Живорад Ђуковић, рођен у Ваљевоу, у селу Табановићи, почео је да ради у исто време, чак исте године, па ће

се ускоро заједно и опростити од „Метала”. И он каже да су му тим поводом осећања помешана.

– Жао ти да одеш, жао да останеш – наглас размишља.

До тада, Живорад ради на пословима хидраулике и централног подмазивања. Присутне колеге хвале и њега и Славка, и кажу да су врсни мајстори и да ће њиховим одласком остати велика празнина у Монтажи. Како кажу – они држе посао у малом прсту.

– То је тако јер смо учили од најбољих мајстора. Било је то друго време – са сетом се присећа Живорад.

Жика сада живи у Београду. Када оде у пензију, каже, шетаће по Калемегдану. Иза њега остају многи стихови у десетерцу да се преносе усменим путем, које је спонтано састављао о колегама из Монтаже, да га се сећају кад оде у пензију под рубриком коју је сам насловио – „Било понекад”.

М. Пауновић

Педесет година погона

Један од неизоставних и веома значајних делова „Метала” – Погон за монтажу, ове године обележава јубиларни, 50. рођендан. Настали су као мали издвојени погон 1. јануара 1974, да би у саставу „Матала” почели да послују 1978. године. То је била прекретница у развоју „Колубаре”, јер су управо они монтирали око 85 одсто целокупне опреме Рударског басена – око 50 багера, 30 одлагача и бандвагена и више од 200 километара трачних транспортера. Овај тим свакодневно се суочава са многобројним захтевима које налажу различити послови, од најкомплекснијих до оних једноставних. Месецима, понекад и по годину или две, монтирају машинске делове који су тешки неколико стотина тона, оспособљавају хаварисане рударске справе, раде инвестиционе оправке у различитим постројењима „Електропривреде Србије”, као годишње ремонте у погонима „Прераде” и Дробилане, и деценијама су незамењива карика у ланцу рударске производње.

Пауза

Разговор са будућим пензионерима прекинуо је издавалац алата Горан Живановић из Шопића, позвавши нас на заслужену паузу за ручак. Уз смех, Горана су колеге описале као веома позитивну и духовиту особу која целој екипи улепшава дан на послу. Све то успева одржавајући комплетан алат увек исправним, и под конач. То нам је потврдио и бравар Владан Гавриловић из Даросаве, коме су у Монтажи радили и отац и стриц. Како каже, на послу није лако, али радити се мора.

– Одржава нас пре свега другарство и народна кухиња – придружио се смеху.

Шест погонских станица СТИГЛО НА КОП

Опрема, која је са монтажног плаца успешно транспортована трасом дугом два километра биће део Првог БТО система

Шест нових погонских станица које су део пакета опреме за Први БТО систем успешно је крајем јула и почетком августа са монтажног плаца транспортовано на локацију на Површинском копу „Радљево“.

Према плановима, проширење капацитета овог копа обухвата монтажу два БТО система за скидање отквивке. Први ће, уз поменуте погонске станице и трачне транспортере укупне дужине десет километара, чинити роторни багер капацитета 6.600 кубних метара на сат и

Владимир Петковић

одлагач капацитета 8.500 кубних метара на сат. Други БТО систем биће састављен од половног немачког багера капацитета 3.150 кубних метара на сат и одговарајућег половиног одлагача, као и система трачних транспортера са тракама ширине 1,6 метара. Ова рударска опрема ће, како је предвиђено, у производни процес бити укључена током наредне године, како би се убрзало откопавање отквивке и створили услови за експлоатацију угља.

– Многбројне активности на реализацији монтаже погонских станица које су започеле током фебруара претходне године приведене су крају 24. јула, када су транспортоване четири погонске станице, и 7. августа, када су пребачене преостале две. Томе су претходиле функционалне пробе и тестирање опреме које су обавили извођачи радова – „Гоша Фам“ из Смедеревске Паланке за машинску опрему и „Хидро-Тан“ из Београда за електроопрему. Транспорт је био добро припремљен и протекао је без тешкоћа. Трасу дугу око два километра, масивне машине су прешле у току два дана.

Транспорт опреме је добро припремљен и реализован без потешкоћа

У реализацији овог техничког подухвата истакао бих велику улогу запослених са копа „Радљево“ и из Сектора за инвестиције копова, који су били укључени у послове на монтажи опреме и обављали надзор над радовима – рекао је Владимир Петковић, технички руководилац ПК „Радљево“.

Реч је о самоходним погонским станицама, што значи да свака од њих има могућност да се помера с једне на другу локацију на сопствени погон, што је и те како олакшало транспорт. Такође, опрема која је овог пута монтирана модернија је у односу на остале системе и ради на основу бољих технолошких решења. Трака је ширине 2.000 милиметара, па је самим тим већи и њен капацитет. Такође, модернизован је систем праћења рада, тако да неће бити потребни руковоаци на станицама, него ће функционисање бити праћено из диспечерског центра.

– Погонске станице су у првом моменту смештене на привремену локацију, у близини новог насеља и ту ће остати док на систему не буде завршена инвестициона оправка. Након тога биће распоређене на копу у зависности од тога да ли ће имати функцију етажних, везних или одлагалишних станица. По завршетку транспорта на крајње одређиште следи тестирање којим ће бити коначно утврђено да су спремне за укључење у производни процес, као и повезивање са диспечерским центром за управљање и надзор – појаснио је Петковић.

Према речима нашег саговорника, упоредо са радовима на монтажном плацу припрема се траса за нове транспортере. Равна се део коридора, припремају подлоге, насипа шљунак. До сада су на око четири километра трасе већ постављени транспортери. Такође, у плану је набавка опреме за каснију фазу развоја копа, односно производњу додатног дела транспортера који треба да допуни целу позицију до десет километара, колика ће бити укупна дужина БТО система у завршној фази.

Са појединостима електропослова који су изведени током транспорта погонских станица упознао нас је Владан Мирковић, управник Електроодржавања.

– Иако је извођач радова „Хидро-Тан“ поставио комплетну електроопрему, која је једна од најсавременијих, запослени из наше

службе били су укључени у све фазе посла, кроз надзор и консултације. Након монтаже на погонским станицама обављена су бројна тестирања и функционалне пробе главног погона трака, погона затезања и транспорта, као и тестирање сигурносне опреме, јер све мора беспрекорно да функционише. Транспортиране су по две погонске станице, а наш задатак био је да обезбедимо напајање струјом помоћу агрегата и камиона. Тренутно на овим привременим локацијама станице нису повезане, али је у плану да буде урађено страно напајање од 400 волти да би оне имале освету. Када буду дошле на своје дефинитивно одређиште, станице ће са диспечерским центром бити повезане преко оптичког кабла – напоменуо је Мирковић.

Т. Симић

Нови диспечерски центар

Изградња диспечерског центра код радљевског новог насеља, у коме ће бити смештена најмодернија опрема за надзор и управљање, приведена је крају. За изградњу објекта површине 350 квадратних метара ангажована је фирма „Колубара-Грађевинар“.

Диспечерски центар чине командна соба за диспечере, гардероба за пресвлачење, купатило, санитарни чворови, кухиња. У наредном периоду планирано је да објектат буде комплетно опремљен и повезан са новим рударским системом, који ће се укључити у производни процес током 2025. године.

Милиметри и центиметри за тоне и кубике

Петнаест посвећених геодетских инжењера, техничара и фигураната свакодневно мотри најпродуктивнији „Колубарин“ угљенокоп обављајући важан и одговоран посао на који се ослањају све остале службе и струке

Драган Ранковић, Горан Живковић, Ненад Димић и Дуле Давидовић

Тотална станица, ГПС уређај, статив, гомила коља, секире, значке. Све је упаковано у возило којим је група геометара топлог августовског јутра силазила у коп до „глодара 1“ на Трећој угљеној линији „Тамнава-Западног поља“, где је увелико почињала припрема за померање две траке на систему.

– Данас имамо планирано обележавање правца по којем ће рудари булдожерима правити трасу за нови положај транспортера. Кад буде готова траса очекује нас померање траке и тада ћемо од почетка посла бити уз њих да испратимо намештање погонске станице и повратног бубња – отпочео је

Код њих нема празног хода

Спектар послова геометара на копу је веома широк, а овде 15 геодетских инжењера, техничара и фигураната чине ово одељење. Присутни су на копу и пре самог почетка производње. Учествују при истражним радовима лежишта и изради рударских пројеката прикупљајући геодетско-техничку документацију. У оквиру експропријације у сарадњи са правном службом раде прикупљање разних топографско-катастарских и картографских материјала, поседовних листова и остале послове у решавању имовинско-правних односа. Кад крене експлоатација крећу и редовни послови по системима. Прате свако померање система, као и све ремонте. Рачунање кубатуре, односно количине ископаних маса, веома је важан и одговоран посао. Геодетска мерења у предмонтажи и монтажи, као и у току ремонта постојећих машина, посебно су значајна. А поред теренског рада посао геометара обухвата и комплексан рад на рачунару.

руководилац одељења Дарко Мандић из Лазареваца, који осам година примењује геодезију на овом копу.

Два инжењера и два фигуранта већ су обележавали трасу. Чекао их је посао дуг 3.000 метара. Уз шалу и смех посматрали су кроз своје инструменте и обележавали тачку по тачку. Угрејани угаљ одоздо и врело сунце одозго није их заустављало, јер рад у тешким условима, поготово на великој врућини и у огромној прашини, стоји у опису послова свих коповских струка, па и геодета. Њихов теренски део посла обухвата много пешачења по целом копу. Они познају сваки педаљ овог копа и свакодневно га прелазе уздуж и попреко. И кад сунце жари, и кад пљушти, и кад чизме остају у блату.

■ И сунцобран се по копу шета

Геодетски инжењер Дуле Давидовић из Београда, са десетогодишњим радним искуством у „Колубари“ и двадесетогодишњим радом у разним грађевинским предузећима, сматра да примењивати геодезију на копу некад је можда тешко, али само због тешких услова рада.

– Основа нашег посла је свуда иста. Посао је посао, обележавали темељ зграде или трасу траке. Међутим, околности на копу су другачије, а то можда овај посао и чини занимљивијим. Ево, ово ћемо сигурно два сата радити, па прелазимо на следећи посао. Кад нам сунце много смета, носимо сунцобран да заштитимо инструменте. На све

смо навикли – истиче Давидовић додајући да је битно да они као тим добро функционишу.

С њим се слаже и рударски инжењер Ненад Димић из Београда који је одскоро у овој екипи. Не испуштајући из руку ГПС уређај поделио је с нама да последњих годину и по дана ради на „Тамнава-Западном

Нова птица у коповском јату

За редовно периодично снимање за ситуацију и обрачун ископаних маса геометри на „Западу“ одскоро користе беспилотну летелицу – дрон. Веома им значи у раду јер се одређени послови могу реализовати много детаљније уз значајно мање утрошено време за прикупљање података на терену.

– У сарадњи са шефовима система прво припремамо план лета, па тек онда излазимо на снимање. Пре сваког коришћења дрона најпре морамо да добијемо дозволе од Директората за цивилно ваздухопловство, Министарства одбране и контроле летења. Такође временски услови су ограничавајући фактор јер мапирање није могуће реализовати по киши и у највећем броју случајева по јаком ветру, ниским или екстремно високим температурама. Са употребом дрона повећао се и обим посла јер радимо снимања и за суседне копове, „Радљево“ и Поље „Г“ како бисмо помогли колегама који још увек немају своје летелице – каже Мандић који је прошававши обуку за управљање беспилотном летелицом открио нови и занимљивији аспект геодезије.

пољу", а има радног искуства и из једног рудника подземне експлоатације.

– Тешки су услови рада у рудницима, а ово је притом веома велики коп, са много комплексним системима, па зато и има много ходања по свим временским условима. Уз пешачење иде и ношење инструмената у рукама и по три километра – каже Димић.

– Овај посао није нимало наиван, јако је одговоран. За нама иде армија људи која ће, ако ми нешто погрешимо, имати проблеме у раду. Када нивелишемо плац за ремонт неког багера, он мора да буде савршено раван, центиметар одступања је много. Грешака не сме да буде и зато све два пута проверавамо – додаје Давидовић.

Помоћног радника, односно фигуранта, у овој екипи Драгана Ранковића из Бргула, који већ 28 година ради на овом копу, затекли смо док је побијао кочиће. Где су геометри, ту су и кочићи, и то много кочића. Сазнајемо да се за месец дана постави и до две-три хиљаде коља. У зависности од типа мерења и означавања терена, они се некад постављају ређе, на 50 метара, а некад гушће, када се ради фина регулација траке током завршног померања где се кочићи постављају на двадесетак метара раздалјине. Иако звучи лако, то није једноставан посао, поготово на коповских 40 степени, али како каже Ранковић, на све је навикао, најбитније је да све тече по плану.

– Као и сваки други рад на копу, напорно је побијати то силно коље, па се враћати и понављати посао ако се нешто поремети. Мало их је теже поставити на

Дарко Мандић

угљеним трасама јер је тло тврђе него на јаловинским системима – појашњава нам фигурант Драган истичући да воли да ради са геометрима јер се добро разумеју и сваки посао као екипа успешно заврше.

Како раде на најпродуктивнијем откопу „Колубаре“, запослени из овог одељења свесни су да су важна карика тог великог система који омогућава 24-часовну производњу лигнита. Иако раде само у првој смени, није им непознат и прековремени рад кад год је то било потребно.

– Ударнички смо радили кад је био руч на кипама или кад је била хаварија на „одлагачу 4“ где смо учествовали у комплетној ревитализацији. Тада смо сви удружени, све струке сарађују, боримо се заједно на разним фронтovima и само тако производња

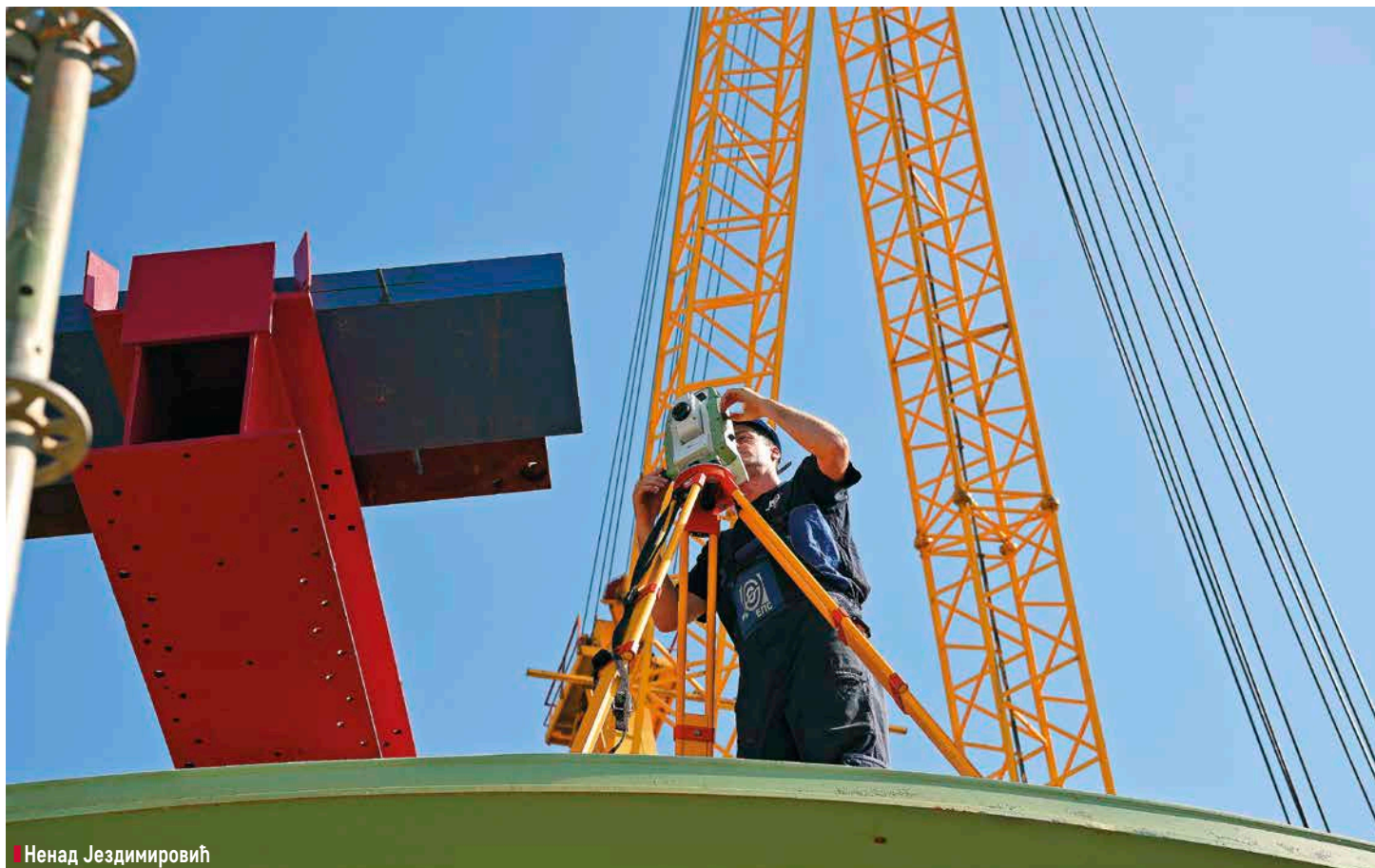
никад не трпи. Поред обављања редовних свакодневних послова у таквим ситуацијама јасно се види значај наше службе на копу – истиче Мандић.

Мало на дубини, мало на висини

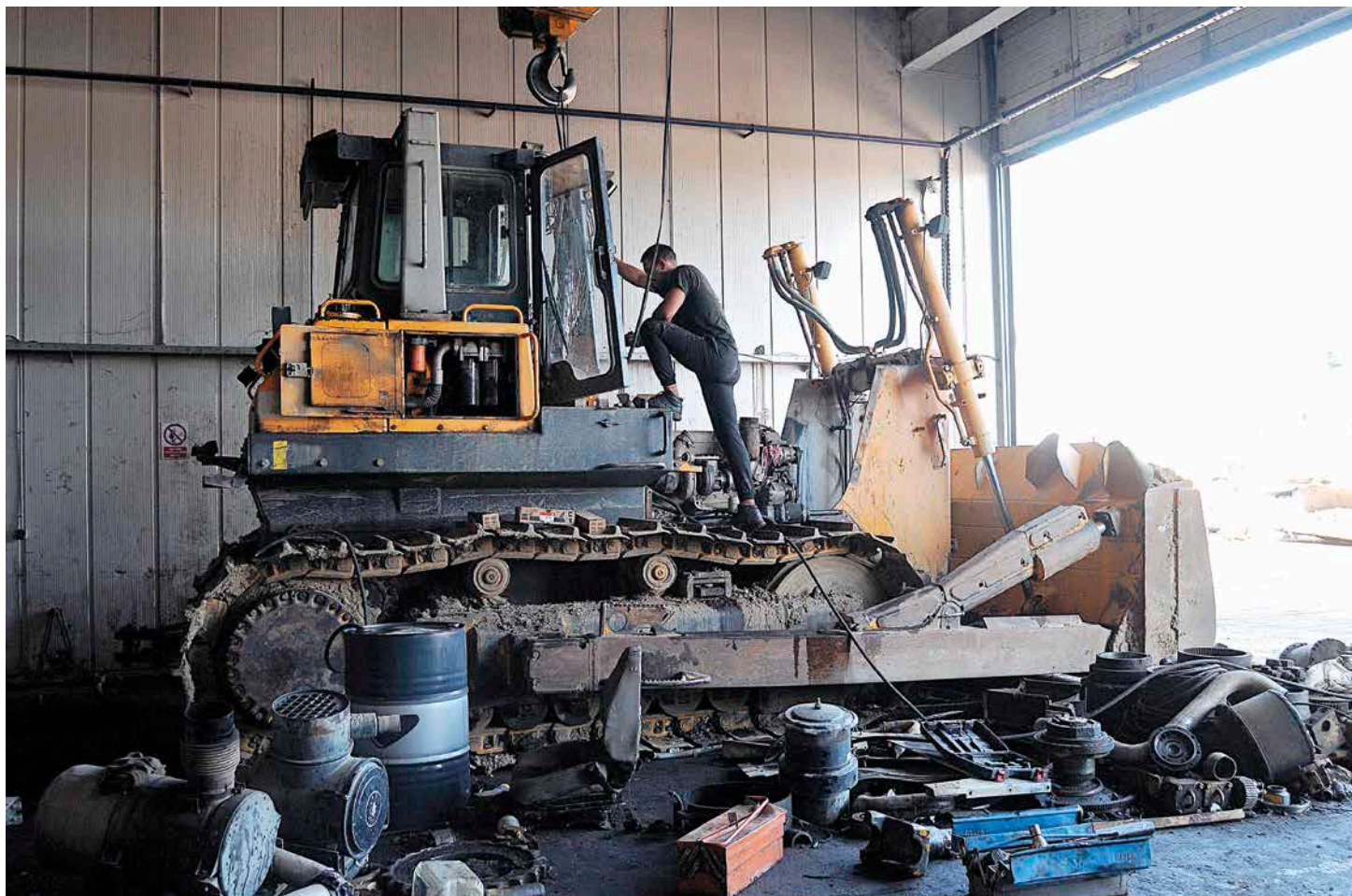
А на монтажном плацу, на немачком багеру који радници „Метала“ монтирају за коп „Радљево“, срели смо водећег геодетског инжењера Ненада Јездимировића из Уба, који 14 година ради овај посао и који нам је показао како изгледа машинско мерење геометара. Одмах нам је било јасно да уз познавање геометрије и сналажење на терену, они морају бити и врло вешти у пењању, и буквално бити на висини задатка.

– Тренутно се ради монтирање аксијалног лежаја, односно куглбана, па сад управо обрађујемо доњу стазу, радимо нивелацију тог дела. Одговоран је посао, јер морамо да будемо веома прецизни. На копу су нам центиметри битни, а овде су у питању милиметри, чак десетина милиметра је значајна. Као кад слажемо слагалицу, сваки део мора савршено да се уклопи, ако доле погрешимо два милиметра, горе, на тридесетом метру багера, то је грешка од 30 милиметара. Код нас грешка не може да се сакрије – поделио је са нама Јездимировић и открио нам да факултетско знање из геодезије није довољно за рад у руднику, већ коповски геометар и те како много мора да учи и стиче искуство на терену да би био комплетан. За то је између осталог битна и сарадња са машинском и рударском службом.

М. Павловић

Ненад Јездимировић

Мајстори организовани у два сервисна одељења и смештени у радионички простор са шест места и два одвојена улаза имају веома добре услове за рад

Густ распоред одржавања

Као и остали учесници у процесу рударске производње, и запослени у „Помоћној механизацији“ током екстремно високих температура имају само једну бригу – како да свој део посла квалитетно заврше уз максималну заштиту људи и опреме.

– Подразумева се да рад у најтоплијим месецима лакше подносе људи у климатизованим возилима и машинама, док је одржаваоцима који су на отвореном знатно теже. Зато се одлазак на терен у најтоплијем делу дана избегава, наравно уколико интервенција није неодложна. И посао у радионици организује се у наткривеном простору – објашњава Александар Иванковић, технички директор погона „Помоћна механизација“.

Радионица у Барошевцу ангажована је стално и она обавља инвестиционо, текуће и теренско одржавање. Ту се брине о целокупној механизацији „Помоћне“, јер

се у њеном магацину налази већина делова за дизалице, точкаше зимске службе, утовариваче, булдожере, цевополагаче, виљушкаре, комбиноване машине... Поседује два сервисна одељења, радионички простор са шест места, улаз за моторно и браварско одељење, а услови за рад су прилично добри. Има доста простора да се увезу машине, тако да запослени не раде под отвореним небом када су временски услови екстремни.

– Ипак, неке машине попут дизалица и полагача морају да се поправљају напољу, јер због своје висине не могу да уђу у просторије радионице – додаје Ненад Иванковић из Петке, помоћник управника одржавања булдожерске радионице у Барошевцу.

Иако запослени у Рударском басену „Колубара“ редовно и посвећено раде на одржавању машина, оне се услед високих технолошких захтева и лоших услова на терену често кваре.

Уз ванредне интервенције, густо је испуњен и распоред редовног одржавања. Начелни принцип је да се мали сервис

обавља када машина на коповима одради 250 мото-сати, док се велики сервис ради на 1.000 мото-сати. Ипак, дешава се да због великог обима посла сервис буде одложен, што не утиче на рад, јер се за одржавање користе уља одличног квалитета, кажу мајстори.

У „Помоћној“ подсећају да је пресељење у нове објекте у Барошевцу било постепено јер је координирано са другим аспектима напредовања рударских радова на коповима.

– Када смо први пут стигли у ову зграду 2017. године, она је била још недовршена. Имала је трећину крова, била је без струје, ваздуха за рад пнеуматских алата...

Функционисали смо и у таквим условима, али успорено. Ситуација је полако долазила на своје и могу да кажем да сада радимо пуном паром – говори помоћник управника Иванковић и додаје да запосленима радно време траје 12 сати што значи да је одржавање обезбеђено непрекидно, али и да би запосленима добро дошло да на располагању имају још личног алата.

■ **Александар Иванковић**

Надлежни у „Помоћној” кажу да је од великог значаја и набавка нових машина, које ће, најављено је, стизати у турама до краја године. Недавно су у оквиру тог контингента стигла два катерпиларова булдожера.

Помоћник управника каже да је реч о квалитетним машинама које су јаке, брзе, имају добру ергономију, не главе се и добро одрађују посао. Он нам је појаснио и поступак пријема.

– У обавези смо да направимо записник о квантитативном пријему робе. Машина долази у деловима, након чега се склапа и потом одлази на пробни осмочасовни рад. Уколико је све у реду, прави се квалитативни записник. У супротном, добављач је дужан да машину доведе у исправно стање. Тек након тога почиње њен експлоатациони рад. Ипак, морам да напоменем да набавка нових машина и велики обим активности нису пропорционални са радном снагом која нам је на располагању. Недостају квалитетни механичари, бравари и ауто-електричари – наводи Иванковић и подсећа да је за све машине потребно проћи и обуку.

Те обуке раније су организовали добављачи.

– На пример, заједно са неколико инжењера, пословођом, механичарем ишао

■ **Ненад Иванковић**

сам на обуку за Dressta SB-60 цевополагач. Током пет-шест дана имали смо предавања о хидраулици, трансмисији, притисцима, мерним местима, ремонту, подешавањима... Учили смо и механичарски и инжењерски део посла и то нам је било од велике користи. Ишли смо и на обуку за Sennebogen 643 дизалице и Dieci. То је пракса која се више не спроводи, а заиста нам користи обука са комплетном документацијом – објашњава Иванковић и додаје да рад на новој машини изазов и за најiskusније раднике.

О захтевима посла попричали смо и са пословођом ауто-електричара Гораном Савићем који је, у моменту наше посете радионици, мењао теренског пословођу. Његова колегиница из канцеларије Драгица Лилић, евидентичарка, ни на трен није дигла поглед са папира које је попуњавала. Имала је прегршт посла.

Како нам је појаснио, Савићево задужење је да прими све кварове, упише изводе, обавести о свему дежурног инжењера и након тога распореди људе по теренима, што није нимало лако организовати. Деси се да у току дванаесточасовне радне смене буде и преко 20 интервенција.

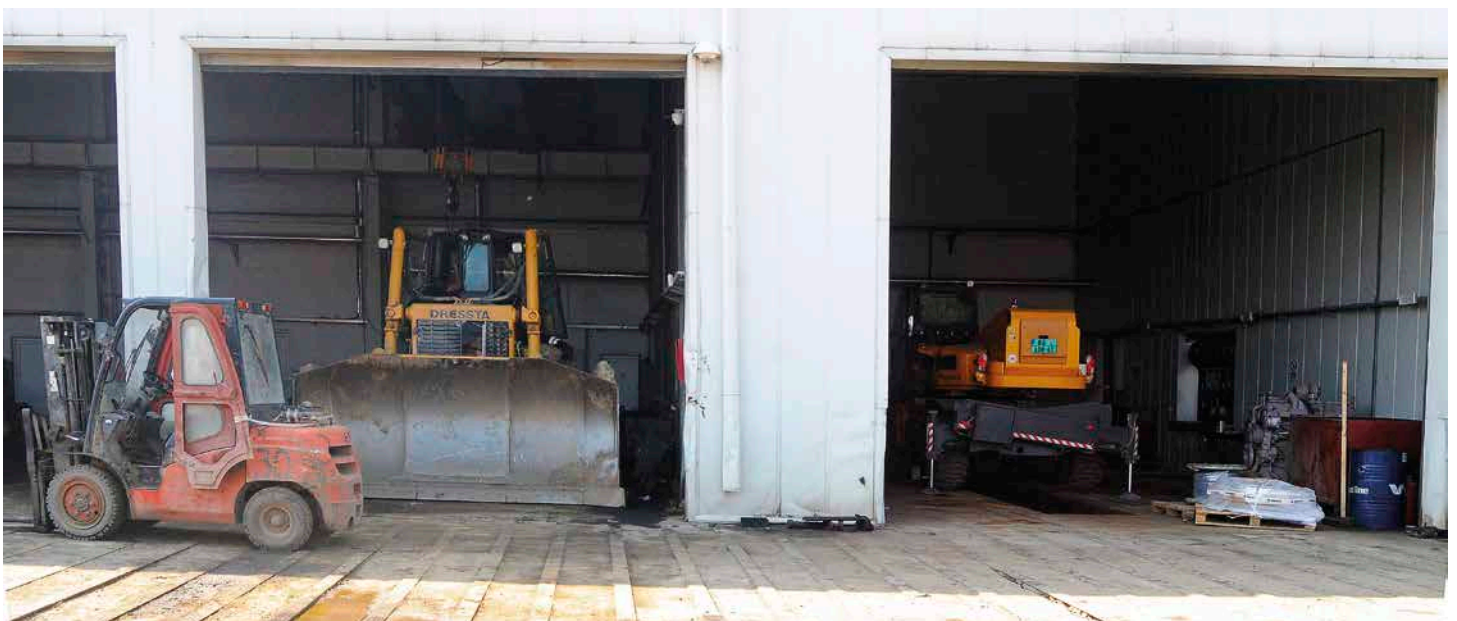

■ **Горан Савић**

– Таман се уклопи један распоред, искрсне још неки квар. Некад нових задатака буде на сваких пола сата, и стварно морамо добро да се комбинујемо. Ми све одржавамо – дизалице, булдожере, машине које се налазе на „Тамнава-Западном пољу”, Пољу „Е”... Одржавамо и машине које раде у оквиру зимске службе у месним заједницама. Рецимо, деси се да машина неће да упали. Тада пошаљем превоз и електричара. Уколико на том делу копа постоји квар на још некој машини, онда се организујемо тако да се оба посла заврше, како се не би одлазило у два наврата. Уколико је потребно, креће и механичар. На основу пријаве квара гледамо шта се све мора понети од алата, како нешто на терену не би затребало. Посао је обиман. Недостаје нам људи, али и резервних делова – прича Савић који је од почетка своје каријере, свих 35 година, запослен у „Помоћној механизацији”.

Свакоме ко је посети остаје утисак да радионица у Барошевцу ради пуном паром, и да запослени не стају. Док једна тура поправљених машина полако креће ка коповима, друга стаје у ред, не би ли је стручне руке вредног кадра РБ „Колубара” вратиле у живот.

С. Ђоковић Станковић

Производња изнад планиране

Упркос потешкоћама на Другом јаловинском систему које су сада превазиђене, добра организација и предан рад запослених донели су тражене билансе

Површински коп Поље „Г” има обавезу да током ове године са два јаловинска система ископа седам милиона кубних метара откривке и 4,55 милиона тона угља, највећим делом радом угљеног система са роторним багером „глодар 2”, а делом дисконтинуалним начином производње. Током првих шест месеци производња јаловине и угља премашила је планирану за око три одсто, а тренд је настављен и током јула када је уместо предвиђених 423.000, произведено 440.000 тона угља.

Подсећамо да планови предвиђају да експлоатација на Пољу „Г” траје до 2026. године, када би последње тоне угља са тог подручја требало да буду отпремљене према термоелектрани. Геолошка испитивања су показала да до затварања копа остаје да се ископа и одложи око 11 милиона кубних метара откривке и око седам милиона тона угља.

– За механизацију коју користимо већ постоји план активности у наредном периоду. У току је пројектовање рада „глодара 1”, који је овде од отварања копа „Тамнава-Источно поље” 1979, за наредне три године. Највероватније ће до средине 2025. радити на

■ **Жељко Петровић**

санацији клизишта на источној страни копа, након чега ће, када водостај реке Колубаре буде низак, прећи на источну страну копа „Западно поље” – рекао је директор копа Жељко Петровић.

Предвиђено је да ова машина ради селективно, односно да наизменично копа јаловину и угаљ, у делу у који је током поплаве 2014. године вода нанела око 1,7 милиона кубика махом шодера, а испод којег се налази око три милиона тона угља. Његова следећа дестинација биће „Скобал” који је део копа „Источно поље”, а напуштен је давних година због великог клизишта. Процењено је да треба откопати 3,2 милиона кубика откривке и 2,8 милиона тона лигнита. Угљени багер „глодар 2” до 2026. године копаће преостале залихе угља, а „глодар 4” ће радити на завршним косинама и по потреби откопаваће јаловину. Након тога следи и њихов прелазак на један од два суседна копа.

Како је то иначе у рударству, временом, а највише непосредно пре краја експлоатације, лежиште је све неповољније и компликованије. Због оштрог залегања угљеног слоја технологија рада постаје тежа, а на овом копу то се огледа у честом „препакивању” система трачних транспортера. Тренутно роторни багер „глодар 2” ради у висинском блоку, што је лакши начин. Ускоро прелази у режим рада на дубинској страни што је захтевније, има више прослојака, али је лигнит бољег квалитета. На тој страни залихе су 300.000 тона угља, а комбинација позиција багера договара се са „Западним пољем”.

Како нам је рекао Жељко Петровић, на овом подручју копао се угаљ са високом калоријском вредношћу захваљујући јединственом лежишту. Ако није био најквалитетнији у историји „Колубаре” онда је засигурно био позициониран на најмањој дубини.

М. Димитријевић

Са „Истока” 300 милиона тона угља

За скоро пола века рада, од 1979. године овај сегмент „Колубариног” рудника је три пута мењао име и обухватао различите експлоатационе зоне. Најдуже је функционисао коп „Источно поље” у оквиру кога је ископано 237 милиона кубних метара јаловине и око 235 милиона тона лигнита. Његов заменски капацитет коп „Велики Црљени” током свог радног века допринео је са 21,8 милиона кубика откривке и око 31 милион тона угља, док ће Поље „Г” које је у завршној фази експлоатације дати око 41 милион кубика јаловине и око 40 милиона тона лигнита.

У свих 17 предшколских
установа на територији града
Београда на располагању
је било 14.000 слободних
места, док је на конкурс
пријављено око 18.000 деце

Неколико стотина малишана и овог првог септембра поласком у неку од лазаревачких јасличних група направиће своје прве самосталне кораке, које ће њихови најближи испратити уз оправдану трему и узбуђење.

Овај период обележен је и бригом, јер адаптација најмлађих на нову свакодневну рутину и боравак у колективу не иде увек глатко и родитељима, који се још увек уходавају у своју нову улогу, могу да донесу бројне изазове и немали стрес.

Према тренутно важећим прописима, малишани не могу кренути у вртић пре него што напуне годину дана. Са друге стране, породилско одсуство мајке завршава се када дете наврши 11 месеци, након којих је она у обавези да се врати на посао. Већ у тој фази родитељи се суочавају са првим проблемом – пронаћи алтернативу за чување бебе док не крене у јаслице.

За оне који не могу да се ослане на помоћ бака и дека или других чланова породице ова ситуација наставља се и током првих недеља након поласка у периоду адаптације, када је присуство једног од родитеља (односно одсуствовање са посла) такође потребно.

Искусне медицинске сестре из јаслица ПУ „Ракила Котаров Вука“, у коју ће и ове

Догодине нови вртић у Степојевцу

Израда темељне јаме за нови објект предшколске установе у Степојевцу је у току, након чега ће се наставити дугоочекивана изградња обданишта чији је инвеститор Дирекција за грађевинско земљиште. Првобитно је најављивано да ће радови почети у фебруару 2021. године и бити готови у року од 150 дана, међутим са постављањем камена темеља се каснило. Нови објект површине 918 квадратних метара имаће приземље и спрат. Иако је установљено да на градилишту постоје одређени проблеми, извођачи сматрају да се уз добру сарадњу ГО Лазаревац, Дирекције за грађевинско земљиште и пројектантске куће они могу превазићи. Нови рок предвиђен за завршетак радова је лето наредне године. Државна ПУ „Ракила Котаров Вука“ своје капацитете проширила је у протекле три године за око 150 места отварањем вртића „Том и Џери“ и „Ципелићи“.

Адаптација теже пада родитељима

године кренути највећи број лазаревачких малишана, кажу да нова фаза у одгајању тражи бројна прилагођавања свих учесника у процесу. Пракса је да прве недеље деца долазе у две групе и остају по сат времена, док се наредне недеље тај период продужава. Уколико су сва деца у групи нова, као што је случај у групама у којима су једногодишњаци, присуство родитеља је у почетку обавезно. Ако дете долази у већ формирану, нешто старију групу, онда родитељи са њима не остају.

Иако се стручњаци углавном слажу да је за децу најбоље да у вртић крену тек од треће године, до када се развијају одређене психолошке карактеристике, али и формира имуни систем, многи родитељи немају луксуз да почетак социјализације одгоде до тог узраста. Васпитачице кажу да би идеално било да малишан пре уписа уме самостално да хода, прича, и да је савладао коришћење ноше, али то, наравно, није увек случај.

Новајлијама је током адаптације дозвољено да понесу омиљену играчку, ћебенце, било шта што ће им боравак учинити угоднијим. Савет је да се детету о вртићу говори у позитивном контексту пре него што крене, да му се ујутру да довољно времена да се сасвим разбуди, али и да се растамак с родитељем обави без театаралног опраштања. Овај стресан период превазиђе се релативно брзо и већина деце уз помоћ другара, медицинске сестре или васпитачице без већих потешкоћа прихвати колектив.

Слична искуства дели и Светлана Васић из приватног вртића „Ива и Маша“ који послује у три објекта са укупно 12 група. Како она објашњава, период адаптације и код њих углавном траје две недеље, с тим што

присуство родитеља није обавезно. Најмлађи најчешће плачу само приликом уласка у групу, али кад виде осталу децу брзо се смире. Раздвајање у већини случајева буде теже родитељима него деци, утисак је васпитача.

Осим регуларног конкурса за упис у ПУ „Ракила Котаров Вука“ који је трајао током априла и маја, постоји и могућност пријаве ван предвиђеног рока. Међутим, како смештајни капацитети буду попуњени, пракса показује да је шанса да се дете на овај начин упише мала. Понеко место се ослободи само у случају уколико неко одустане, испише се и слично. Дете које је остало испод црте, добија одбијеницу уз помоћ које може да се упише у неки од приватних вртића који су у систему субвенције Града Београда. Субвенције износе 33.000 динара по детету, али приватни вртићи нису ограничени у погледу цена које могу ићи и преко овог износа, тако у том случају родитељи морају да доплате разлику.

С. Ђоковић Станковић

И даље недовољно места у државним установама

Како наводе из Секретеријата за образовање и децу заштиту, упис за ову годину протекао је у најбољем реду. У свих 17 предшколских установа на територији Града Београда на располагању је било 14.000 слободних места, док је на конкурс пријављено око 18.000 деце. Поређења ради, пре три године било је 24.000 пријава, тако да је број деце коју су родитељи пријавили на конкурс за упис у државни вртић знатно мањи.

Михаилу бронза на олимпијади из физике

Неколико дана пре него што се цела Србија обрадовала медаљама наших спортиста на олимпијским играма, Лазаревчанин Михаило Радовановић, ђак Математичке гимназије у Београду, постигао је велики успех на 54. Међународној олимпијади из физике. Он је освојио бронзану медаљу и на најлепши начин представио нашу земљу на такмичењу које је од 21. до 28. јула у Ирану окупило најталентованије младе физичаре из целог света.

Реч је о најзначајнијем интернационалном такмичењу из ове области,

а репрезентативци Србије овога пута освојили су чак пет медаља – једну сребрну и четири бронзане. Нашу домовину представљали су гимназијалци из три школе: престоничке Математичке гимназије, Гимназије у Крушевцу и нишке „Светозар Марковић“.

Из Математичке гимназије друго место и сребрно одличе завредео је Андреј Дробњаковић, а бронзаном медаљом, уз Михаила, окитио се и Вукашин Бабић. Бронзану медаљу освојили су и Филип Голубовић, ученик гимназије „Светозар Марковић“ у Нишу, и

Тадија Јелесијевић, овогодишњи матурант и ђак генерације Гимназије у Крушевцу.

– Запамтите ова имена, она су наша будућност – честитајући гимназијалцима на новом успеху који су постигли написао је Милош Вучевић, председник Владе на Инстаграму, уз коментар да се „српска тробојка поносно вијорила и у далеком Ирану“. Премијер је упутио честитке ученицима, њиховим породицама, менторима и школама из којих потичу српски репрезентативци и олимпијски шампиони у физици.

М. Пауновић

■ Дом здравља „Др Ђорђе Ковачевић“

Именована нова директорка

Дом здравља „Др Ђорђе Ковачевић“ у Лазаревцу добио је нову в. д. директорку, офталмолога др Драгану Кнежевић која је на ову функцију постављена почетком августа.

Непосредно након именовања, председник Градске општине Лазаревац Томислав Рикановић угостио је др Кнежевић и њену помоћницу др Милицу Јовановић Агатоновић. На састанку је говорено о наставку сарадње између општине и ове здравствене установе, а све са циљем да се побољшају услуге према нашим суграђанима. Овом приликом договорени су систематски прегледи деце у Предшколској установи „Ракила Котаров Вука“ који ће сваког понедељка обављати педијатри у просторијама вртића.

На челу лазаревачког Дома здравља претходних десет година био је др Јован Милојевић. Након њега на кратко је постављена др Милица Јовановић Агатоновић која је на тој функцији била око два месеца.

Р. К.

Еколошки мурал на зиду Гимназије

На почетку нове школске године лазаревачке гимназијалце на зиду зграде дочекаће мурал осликан посебним бојама које имају особину да упијају загађујуће материје. Њега су током лета, уз подршку професора и ученика, нацртали графити уметници у оквиру пројекта Европске мреже за климатску акцију, као подсетник на важност очувања животне средине.

Један квадратни метар коришћене боје има ефекат чишћења ваздуха сразмерно једном стаблу дрвета. Она, путем кристализације, везује азот-диоксид и претвара га у водоник.

У септембру ће заживети и апликација „проширене реалности“ преко које ће свим заинтересованима бити омогућен приступ стриповима и филмићима који допуњују ову еколошку причу.

А. Т.

Награда за режију на фестивалу у Португалији

Публика и жири одлично су реаговали на експерименталну мелодраму „Као ДА НЕ бисмо“ у којој је читава љубавна прича испричана кроз само две речи

Представа Пулс театра „Као ДА НЕ бисмо“, у режији Ане Поповић Пинтер и извођењу глумца Јелене Цвијетић и Дарка Бјековића, добила је награду за најбољу режију на трећем Међународном позоришном фестивалу „Mostra Internacional de Teatro – MIT 24“ одржаном од 19. до 27. јула у португалском граду Брага.

Пратећи рад Иване Недељковић, представнице Србије у ЕТА – Евроазијској асоцијацији позоришта, директор театра „Circo“ из Браге позвао је Пулс театар да учествује на фестивалу MIT 24. Девет чланова ансамбла позоришта отпутовало је у егзотичну Португалију, где се представа играла у дистрикту Брага два пута – 22. јула у граду Фафи, 24. јула у граду Брага, док је у градићу Маиа, у дистрикту Порто, 26. јула представа одиграна и трећи пут. У оштрој конкуренцији позоришта из Турске, Бразила, Азербејџана, Шпаније, Италије, Кипра и Португалије, представа је проглашена за најбоље режирану, и наишла је на изузетну реакцију публике.

– Фестивали су место сусрета где треба да понудимо нешто, да украдемо нешто, да попричамо, запевамо заједно, заиграмо, да се насмејемо заједно, да подржимо једни друге – у ово време када театар и није најмодернија ствар на свету. Чињеница је да је наша

представа видно одскочила на овом фестивалу, а да и нисмо сигурни шта ју је одвојило од осталих. Све више мислим да је то оригинални начин комуникације који смо ми овде развили бавећи се театром дуги низ година, који не личи ни на један други, нигде у свету, и људи сада када виде да то тако може, некако се обрадују и подрже нас, чак и навијају за нас – поделио је утиске са фестивала глумац Дарко Бјековић, који је пре готово три деценије учествовао у оснивању лазаревачког професионалног театра.

Како каже Бјековић, за глумце је публика увек иста, увек се пролази кроз исте проблеме у комуникацији. Међутим, оно што их је посебно изненадило су емотивне и бурне реакције – не само да је било суза било је и оних који су плакали по неколико минута.

– Ја сам их због тога доживео као растерећен и опуштен народ, пријемчив за јаке емотивне поруке, народ који емоције држи близу површини и који се и у певању и причању и

даље ослања на емотивност – појашњава Бјековић.

У експерименталној мелодрама, која је измамила овако јаке реакције португалске публике, љубавна прича испричана је кроз само две речи, које су уједно успон и пад једне љубави. Мушкарац и жена се упознају, њихова љубав цвета, појављује се и трећи фактор који је опструише, па почетно обострано „да“ прелази у једнострано „не“ које је пресудно за обоје. Овај вербални минимализам, уз коришћење живе музике, показао се као веома пријемчив за публику свих генерација. Према речима редитељке Ане Поповић Пинтер, управо је суштина љубавничког дискурса у тој неизрецивости, у прогутаним болима, сумњама, страховима, а од свега највише у страху да се Други не уплаши разарајуће снаге наших осећања.

Учеће на MIT фестивалу допринело је и међународној промоцији Пулса. Након што су погледали представу, селектори фестивала у Малтепу у Истанбулу позвали су Пулс

да учествује код њих у другој половини октобра. Представа која је већ две године на репертоару добија нову димензију, а важно је напоменути и да ће београдска публика имати прилику да је погледа почетком сезоне у Народном позоришту.

А. Тошић

Три премијере до краја године

До краја године, поред учешћа на фестивалима у Скопљу и Мостару, чекају нас три премијере: „Медитеран“, по истоименом филму, „Српској омладини, Димитрије Туцовић“, ауторски пројекат Златка Паковића, и „Новогодишња жеља“. Уз већ постојећи репертоар, прилагођен и намењен различитим узрастима, представе ће бити извођене у новој адаптираној сали, за коју се надамо да ће је Лазаревчани чувати заједно са нама јер одређени простори су обавезујући – истакла је Ивана Недељковић, директорка Пулс театра.

Живо индустријско наслеђе

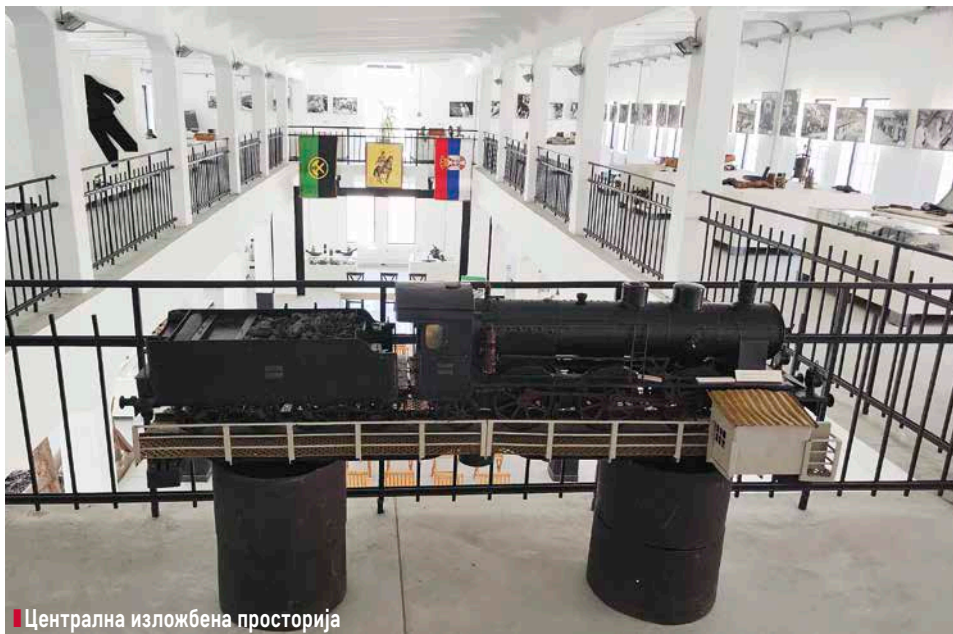
Очекује се да ће по завршетку реконструкције посетиоце из подземног музеја на површину извучити парна машина, што би била јединствена атракција у овом делу Балкана

Шестог августа навршило се десет година од отварања реновираног Музеја угљарства Сењски Рудник. На територији деспотовачке општине ова установа ради од 1980. године негујући скоро двовековну историју рударења у ресавском крају. Како након престанка производње насеље не би доживело судбину напуштених рударских места, почетком 21. века јавила се идеја о оживљавању индустријског наслеђа. У оквиру пројекта „Сењски Рудник – Град рудара“ у обнову улажу Република Србија и Европска унија. Музеј припада „Рембасу“, једном од рудника мрког угља Јавног предузећа за подземну експлоатацију угља „Ресавица“. Деценије рударства баштини Музеј угљарства.

■ Пуни живот рударске колоније

Сењски рудник је најстарији активни рудник мрког угља у Србији. Угаљ је на ширем терену Сења нађен четрдесетих година 19. века. По општеприхваћеној легенди, сељак Лазар Пандуровић из околног села Сење пронашао је „нездрав“ камен који ослобађа велику топлоту. Истражене су залихе. Копање је почело 1853. године. Експлоатација није прекидана чак и за време ратова.

– Историјат рудника текао је тешко, као и све остало у 19. веку. Значајнији преокрет доноси изградња прве железнице. За потребе транспорта угља 1892. почела је да ради индустријска пруга уског колосека између Сењског Рудника и Ћуприје и повезивала се са магистралном пругом Београд–Ниш. Тада креће интензивнији рад. Први рударски стручњаци били су странци, обично Немци и Чеси. Касније, после школовања у иностранству, долазе наши инжењери. Ако изуземо Војводину под Аустроугарима, овај део је после нешто старије Тополивнице у Крагујевцу, са којом је директно био повезан, прво индустријско постројење. С правом кажемо да је овде рођена модерна српска индустрија – објашњава Ненад Анжел, руководилац Сектора Музеја угљарства Сењски Рудник.

■ Централна изложбена просторија

Комплекс чине Музеј угљарства, машинска радионица, Александров поткоп са старом управном зградом и извозни торањ са парном машином. На отвореном простору између ових зграда налазе се машине и предмети коришћени у окнима Сењског Рудника и других рудника Србије. Музејски комплекс и парна машина проглашени су споменицима културе од велике важности. Садашња индустријска зона је недалеко од музејског комплекса.

Зграда старог централног магацина из 1930. године адаптирана је 1980. и од тада се користи као Музеј угљарства. Стална поставка почиње позном антиком и раним средњим веком, завршава се данашњицом.

■ Александров поткоп

Посетиоци могу видети рударски алат, шлемове, опрему за самоспасавање, јамске телефоне, радне униформе и још много тога. У централној изложбеној просторији је приказ идеалне рударске подграде. Акустична сала се користи и за промоције књига, пројекције филмова и сличне догађаје. Постоји део за рад са децом, као и стручна библиотека.

Установа чува неколико хиљада различитих докумената и око 6.000 фотографија. Већи део фото-архиве пре Првог светског рата не постоји јер су је Бугари приликом повлачења 1918. године спалили или однели. У току је дигитализација грађе.

За разлику од централног магацина, који прошлости прилази са становишта рударске професије, обновљена машинска радионица, саграђена 1922, данас оживљава приватну свакодневицу и друштвени живот радника. Насеље се развијало заједно са рудником на падинама околних брда. Основна школа изграђена је крајем 19. века, Црква Светог Прокопија почетком наредног у знак сећања на рударе који су страдали у несрећи 1893. Касније су подигнути и други објекти. У оквиру Соколског друштва оснивани су спортски клубови, уметничке секције, актив жена и друга удружења. За разлику од Радничке колоније, у вилма Чиновничке улице живели су чиновници, управници и инжењери.

Пријатељи рудара

При дну неколико музејских зидова насликани су пацови јер они пре људи осете потрес или метан. Њихов бег из јаме сигнализира опасност.

■ **Ненад Анжел**

– Рударска средина свој врхунац доживљава између два светска рата. У једном тренутку ту је живело 26 различитих националности. Долазили су са свих страна бивше Југославије и Балкана, па и централне и западне Европе. Рудник је тада имао термоелектрану, улично осветљење и инфраструктуру попут већих средина тог доба. По генералном урбанистичком плану била је то права градска средина у којој је живело око 5.000 људи. Одлазило се на ћурђевданске уранке, постојала је и кројачка школа за жене. Живело се пуним животом – наводи Анжел.

Из друге половине 20. века сачуване су ударничке значке, фотографије прве штафете у Ресавици и други експонати социјалистичког периода. Први празник рудара у Србији прослављен је у Сењском Руднику 1955. године. Шести август је изабран као успомена на велики штрајк 1903. године и прву организовану борбу рудара за своја права.

■ Велики туристички потенцијал

Развој места ишао је узлазном путањом до друге половине 20. века. Тада се центар управе рудника сели у оближњу Ресавицу, где је данас седиште Јавног предузећа за

■ **Извозни торањ**

површинску експлоатацију угља „Ресавица“ са свих девет рудника који у Србији подземно експлоатишу руду.

Трећи сегмент Музеја угљарства је Александров поткоп. То је први улаз у јаму са управном зградом, изнад самог улаза, која је саграђена 1860. године.

Од 2005. године саставни део поставке чине извозни торањ и парна машина за превоз људи и материјала, културно добро једино те врсте у свету. Иако музејски експонати, и даље су активни уз редовно одржавање. Торањ покреће парна машина и он спушта рударе на дубину од 157 метара. Машина је произведена у Грацу 1871. године и од тада ради без престанка. Двадесетих година прошлог века пребачена је из Врдника у Рудник.

– У току је друга фаза пројекта „Сењски Рудник – Град рудара“. Надамо се да ћемо уз помоћ државе и европских фондова моћи да завршимо планирано и да ће једног дана након проласка проз подземни музеј посетиоце на површину извучити парна

машина. Тако би бар делимично могли да осете рударски посао – истиче Анжел.

Сењски Рудник годишње обиђе око 3.000 посетилаца. Епидемија коронавируса зауставила је екскурзије на две године, али је повећала број индивидуалних посета. Бележи се раст броја страних туриста и оних који трагају за индустријским наслеђем. Лаике више интересује друштвена прича, ученике и студенте техничких наука више стручни приступ. Честа су и удружења пензионера који су радили у индустријским гранама.

– Радимо и на већој видљивости и препознатљивости. Важно је бити и одржив. Развој музеја, нарочито подземног, допринео би да добар број мештана остане овде. На Балкану бисмо постали незаобилазна туристичка дестинација. Мислим да у ширем смислу нисмо толико свесни значаја и да нам буде јасније тек када видимо да странци обилазе Европу у потрази за индустријским наслеђем – додао је Анжел и нагласио да посетиоци из Сењског Рудника обично понесу добре утиске.

М. Караџић

■ **Свадба (1934)**

Петријин дом

Највећи део сцена чувеног „Петријиног венца“, филма Срђана Карановића, сниман је у центру насеља, око извозног окна и у кући чија се рестаурација планира. Требало би да након тога Петријин дом постане део туристичке понуде. У Сењском Руднику су пре десетак година снимљени „Чизмаши“, ТВ серија по још једном књижевном делу Драгослава Михаиловића. Међу многима које је ово место инспирисало биле су сликарка Надежда Петровић, јер је у њему провела најплодоносније године свог стваралачког живота, као и глумица Оливера Марковић, која је ту направила прве глумачке кораке. Педесетих година директор културног програма био је композитор Дарко Крајић.

Моћни лигнит са „Истока“

Тамнавска плодна поља на простору села Цветовац, Каленић и Мали Борак 27 година, од августа 1979. до августа 2006. године, била су непрегледни извори квалитетног угља. На овом копу произведено је више од 235 милиона тона угља и 237 милиона кубика јаловине

/// Фото: Мирослав Зарић

Уочи Дана рудара 1979, окићен први воз са тамнавским лигнитом кренуо је пут Обреновца. Багер „ведричар“ огромним ведрима копао је прве тоне, а после шест месеци, у откопавање угља укључен је и роторни багер „глодар 2“. Угаљ се транспортовао до приручне дробилнице и даље до утоварног места где се утоварао у вагоне за Обреновац, све до 1983. године, када је Постројење за припрему угља пуштено у рад. Тамнавска плодна поља на простору села Цветовац, Каленић и Мали Борак постала су непрегледни извори црног злата. И то право угљеног злата, јер је калоријска вредност овог лигнита износила и до 8.000 килоџула по килограму.

Прича о „угљенокопу будућности“ почиње 1971. године када је Одлуком Радничког савета Здружене електропривреде Србије формирана Радна организација у оснивању за производњу лигнита „Тамнавски копови“ на чије чело је постављен дипломирани инжењер рударства Чедомир Трајковић. Модеран површински коп какав је био „Тамнава-Источно поље“ изграђен је у рекордном времену. Направљено је на десетине нових објеката и обављен низ припремних активности које су омогућавале да на време почне експлоатација тамнавског лигнита. Са Поља „Д“ су преузети радници, а са њима и њихово драгоцено знање и искуство. Први БТО систем пуштен је у рад 24. јуна 1978. и тада је кашика „глодара 1“ коначно закопала на „Тамнава-Источном пољу“.

Овај угљенокоп остаће упамћен као својеврсна школа рударства и пример како се отварају савремени копови у нашој земљи. Његова снага су били тек стасали млади радници и инжењери пуни елана и доказивања. Уз тежак и посвећен рад постављани су, али и искрено слављени, многи рекорди. О првом, већ из 1978, читамо на страницама листа „Колубара“ где је

остало записано да је 21. августа смена Милована Жунића радила 473 минута, односно да је само седам минута било застоја. За командама рударских колоса тада су били Рајко Сташевић на „глодару“, а Миљко Ајдачић на одлагачу и том приликом су похваљени.

Следеће године, 1979, након ископаних првих тона лигнита у августовском броју нашег листа „Колубара“ читамо о томе да је „Тамнава“ заправо „велика школа за кадрове у којој је сваки трећи запослени омладинац стицао прва сазнања и искуства о рударству и његовим тајнама. Подухват који је у прво време изгледао као сан, након милиона кубика ископане земље, мењања токова река, монтирања сложене рударске опреме, најзад је постао реалност.“

У тексту поводом две деценије рада овог копа, 1999. године, Слободан Јаћимовић, тадашњи директор копа, истакао је одличне производне резултате:

„Успех наше производње је у високом степену организације посла и пре свега у високој свести радника. Колико је она изражена најбоље је показао протекли рат када су радници на „Тамнаву“ долазили бициклима, неки и пешке, како се процес производње не би прекидао.“

Исте године на страницама нашег листа остало је забележено сећање Чедомира Трајковића, управо првог и дугогодишњег руководиоца „Тамнава-Источног поља“, на време изградње овог копа када су се многе велике фирме интересовале да буду део те приче, као и да је у периоду од 1975. до 1990. „Колубара“ највише добила на гласу као светска фирма.

Последње тоне лигнита на овом угљенокопу „ведричар“ је ископао 9. августа 2006. у јутарњим сатима. За непуне три деценије рада испоручено је преко 235 милиона тона угља и ископано 237 милиона кубика откритке. Природни продужетак овог копа био је откоп „Велики Црљени“ где се угаљ експлоатисао од 2009. до 2016. године, а од 2017. као заменски капацитет ради Поље „Г“ чија се експлоатација такође приводи крају.

М. Павловић

Школски пример копа

„Исток“ је у време отварања био најперспективнији коп „Колубаре“ са пројектованим капацитетом од девет, па 11,4 милиона тона угља, и са младим стручним кадром с правом је био рудник који обећава. Како је требало да снабдева угљем блокове А6 и Б1 обреновачке термоелектране, занимљива је чињеница да је коп почео са радом и пре завршетка изградње једног блока. Ипак, на почетку експлоатације доста проблема су задавале подземне воде, па је урађен водонепропусни екран који је онемогућавао њихово продирање у коп, а изграђено је и 30 кровинских и подинских бунара. Тешкоће у раду стварале су и дрвене масе у самом кориту Колубаре које су некад достигале дужину и до десет метара. Сви проблеми су успешно превазилажени и средином осамдесетих година производња угља је достигла максимум, а највећа годишња производња од 12,3 милиона тона угља забележена је 1987. године.

/// Фото: Александар Рашин

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд 658(497.11)(085.3)
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА Србије Енергија Колубара ЕПС ЕПС Енергија Колубара / главни и одговорни уредник Ана Павловић. -
2017. бр. 1 (нов.) - Београд : Електропривреда Србије, 2017. (Аранђеловац : Три О). - 30 стр.
Месечно. - Је наставак: Колубара (Пазаревац) = ISSN 1451-2890
ISSN 2560-5143 = ЕПС Енергија Колубара
COBISS.SR-ID 250299404

